

## **Eesti haldusõiguse reform: ideed ja realiseerimine**

Prof Kalle Merusk, *Tartu Ülikooli õigusteaduskonna dekaan, riigi- ja haldusõiguse õppetooli juhataja*

1. Põhilises osas on haldusreform Eestis realiseerunud. Riigikogu poolt on vastu võetud ja jõustunud sellised olulised haldusõiguse üldosa seadused nagu haldusmenetluse seadus, riigivastutuse seadus, asendustäitmise ja sunniraha seadus ning halduskoostöö seadus. Haldusõigusreformiga koos valmistati ette ka uus halduskohtumenetluse seadustik, mis on samuti jõustunud ning millel on oluline toime isikute õiguste ja vabaduste kaitsmisel ning halduse legaalsuse tagamisel.

2. Haldusõigusreformi ettevalmistamisel toimusid diskussioonid reformi kontseptuaalsete aluste üle. Eesti õigusteadlased ja osa justiitsametnike olid seisukohal, et haldusõigusreform peab lähtuma eelkõige Eesti oludest ja õiguskorrast. Lähtuti teesist, et Eesti kuulub vaieldamatult Mandri-Euroopa õigusruumi, mis ei tähenda aga seda, et tuleks ja oleks võimalik üle võtta teiste riikide õiguskordasid. Reformi ettevalmistanud justiitsministeerium oli aastatel 1996–1998 seisukohal, et mõningate parandustega tuleb üle võtta Saksamaa Liitvabariigi vastavad seadused, mis tagaksid kvaliteetse õiguskorra ning põhineksid aktsepteeritud ja praktikas realiseerunud teoorial. 1999. a. toimus reformi eesmärgis pööre. Kurss võeti Eesti oludest ja õiguskorrast lähtuvale haldusõigusreformile.

3. Haldusõigusreformi eesmärgiks oli tagada lihtne, kaasaegne ning isiku õigusi arvestav ja tagav haldustegevus. Lähtuti põhimõttest, et seaduse oluliseks kvaliteedi näitajaks on selle täidetavus: arusaadavus, lihtsus, orienteeritus halduspraktika vajadustele ja isikute õiguste kaitsele.

4. Haldusõigusreformi läbiviimisel lähtuti Eesti põhiseadusest, väljakujunenud haldus- ja kohtupraktikast, samuti arutati Euroopa Liidu õiguse põhimõtteid aga ka teiste riikide, eelkõige Saksamaa Liitvabariigi kogemusi ja vastavaid õiguslikke regulatsioone. Teoreetilist tuge pakkusid Saksa eksperdid.

5. Haldusõigusreformi käigus vastuvõetud haldusõiguse üldosa seadused avaldavad olulist toimet ka haldusõiguse eriosa korrastamisele ja kujundamisel, mis arenes seni süsteemitult, oli lünklik, vastuoluline ning ei taganud nii haldustegevuse efektiivsust kui ka isikute õiguste kaitset.

6. Haldusõiguse üldosa seadused lähtuvad järgmistest olulistest põhimõtetest: isikute õiguste kaitse tagamine, proportsionaalsus, vormivabadus, eesmärgipärasus ja efektiivsus, uurimispõhimõte, avalikkus ja andmekaitse.

7. Haldusõigusreformi ei saa veel lõppenuks pidada, kuna vastu võtmata on sellised olulised seadused nagu halduskorralduse seadus ja korrakaitse seadus. Halduskorralduse seaduse vastuvõtmine eeldab olulisi poliitilisi otsustusi riigi ja kohaliku omavalitsuse funktsioonide jaotamisel ning demokraatliku regionaalse halduse väljakujundamiseks.